

Evropski puls

Elektronski mjesecnik za evropske integracije | broj 107, avgust 2014.

TEMA BROJA

Koliko Crnu Goru čeka posla u poglavlju 9 - Finansijske usluge

Intervju

Generalna direktorka Direktorata za evropske integracije u Ministarstvu pravde, Svetlana Rajković

Izazovi u EU

Da li bi Škotska i Katalonija morale da traže prijem u EU u slučaju nezavisnosti

Uvodnik:

Podgorica

Vladan Žugić

Nekoliko poznanika mi je tvrdilo da će DPS uzeti vlast u Podgorici jer se na jedan mandat više, koliko su uzeli DF, SNP i ELP, ne mogu slomiti. Bili su u pravu. Isto je bilo i poslije lokalnih izbora u Nikšiću prije dvije godine. Izgleda da u Crnoj Gori za pobjedu opozicije nije više dovoljno 50 plus jedan.

Usput, nekoliko zapažanja. **Vujica Lazović** je na početku pregovora pozvao DPS, ali i svoj SDP, da obje strane malo popuste kako bi se dogovorili. Čudno je kad to traži pregovarač SDP-a. Do raskola u Pozitivnoj je došlo dan prije nego što je dogovor DF, SNP i ELP trebao da bude realizovan. I konačno, **Dragan Bogojević** utopijski saopštava da je on zamišljao da u vlasti budu i DPS i opozicije na dan kada su trebali da se stave potpisni koji DPS šalju u opoziciju. Kažem trebali, jer sve i da su lideri i pet odbornika stavili potpise na sporazum o manjinskoj upravi, ko zna da li bi se svih 30 odbornika pridržavali toga u lokalnom parlamentu.

Koji je saldo? SDP više nije umiljato jagnje koje dvije sise sisa – presisao je i kod DPS-a i kod opozicije. Ili će se zadovoljiti sa manje mlijeka od DPS-a ili dio te partije više neće pristajati na tu ulogu, što se čini izvjesnjim scenarijom u doglednoj budućnosti. Pozitivnoj je i nakon Nikšića bila zapisana sudbina LS i PzP-a, iako su imali šanse da ostanu na površini. U DF-u će se tražiti krivca za to što se vjerovalo SDP-u, iako drugu mogućnost nijesu ni imali ako su željeli da uzmu vlast u Podgorici, dok će SNP nastaviti da mudruje do daljnog.

Opozicija mora proći kroz još jedan krug čistilišta. DPS-u preuzimanje vlasti u Podgorici može otvoriti vrata raja na kratko. Obaveze iz EU i NATO i krediti koji pristižu na naplatu 2015. ne izgledaju kao politički raj.

Kalendar

08. avgust

Vremenom se mora unaprijediti sistem bezbjednosti hrane / Predsjednik njemačkog Instituta za procjenu rizika u oblasti bezbjednosti hrane (BfR) **Andreas Hensel**, koji boravi u Crnoj Gori, je ocijenio da crnogorski sistem bezbjednosti hrane u ovom trenutku funkcioniše dobro, ali da se sa približavanjem tržištu od 500 miliona ljudi, moraju jačati administrativni i institucionalni kapaciteti.

22. avgust

EU bez posebnih sugestija o izvozu u Rusiju / Crnogorska vlada nije zvanično dobila od EU bilo kakve preporuke o ekonomskim odnosima sa Rusijom, saopšteno iz Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija. Šefovi diplomacije Unije prethodno saopštili da EU očekuje od trećih zemalja i zemalja kandidata da ne pokušavaju da iskoriste evropske sankcije Rusiji kako bi povećale sopstveni izvoz.

23. avgust

Merkel: Države regionala ka EU idu brzinom puža / Njemačka kancelarka **Angela Merkel** istakla da sve zemlje regionala imaju evropsku perspektivu, a da članstvo zavisi od brzine sprovođenja potrebnih reformi: "Ne smiju se zemlje prerano prepustiti same sebi. Čak i kada postoji napredak u tom regionu, on se odvija tempom puža".

28. avgust

Konferencija o zapadnom Balkanu u Berlinu / Lideri šest država zapadnog Balkana obećali u Berlinu da će naporno raditi na reformama potrebnim za pristupanje EU, međusobno više saradivati, rješiti međusobne sporove, a njemačka kancelarka Angela Merkel da ih neće zaboraviti i da su sve dobrodošle u EU kada ispune zadate uslove. "Zemlje učesnice saglasne su da se moraju preuzeti dodatne mjere za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala. Zemlje zapadnog Balkana naglasile su svoju volju da sprovedu dodatne reforme sa ciljem da povećaju pravnu sigurnost u svojim državama, da zadrže i pojačaju nezavisnost pravosuđa, i da intenzivnije rade zajedno, u prekograničnim regionalnim i bilateralnim strukturama", saopštila je Merkelova u pisanoj Deklaraciji kao predsjedavajuća konferencijom o zapadnom Balkanu, nakon sastanka sa premijerima Crne Gore, Albanije, Kosova, Makedonije, Srbije i BiH, te Hrvatske, Slovenije i Austrije, kao i predstavnicima Francuske i EK.

30. avgust

Tusk predsjednik Evropskog savjeta, Mogherini šefica diplomatičke politike / Lideri EU izabrali poljskog premijera Donalda Tuska za novog predsjednika Evropskog savjeta, a italijansku ministarku spoljnih poslova **Federiku Mogherini** za visoku predstavnici EU za spoljnu politiku i bezbjednost.

Njemačka i Balkan

Miša Đurković

Iako ovdašnji lideri već pokušavaju konferenciju u Berlinu, 28. avgusta, da iskoriste u marketinške potrebe kao nešto revolucionarno, suštinski se ne radi o događaju koji ima veliku važnost. Skup organizuje Savezno ministarstvo privrede pod nazivom „Zapadnobalkanska privredna konferencija“. Prvo što treba znati je da čitav ovaj prostor u spoljnoj trgovini Njemačke učestvuje sa oko 1%, što govori o ekonomski vrlo malom značaju regiona. No, ekonomski profil Balkana postaje sve važniji zbog potencijalnih političkih, socijalnih i geopolitičkih posljedica rasula pred kojim se nalaze ovdašnje privrede.

Slovenija je postala jedna od crnih rupa EU, nesposobna da sama izade na kraj sa potencijalnim bankrotstvom. Od prije desetak dana i Hrvatska je zvanično ušla u taj klub budući da joj je dug veći od 100% BDP-a pa se vlada obratila Briselu za neku vrstu ekonomskog starateljstva. Slijede Srbija i Crna Gora čije se performanse ubrzano urušavaju, dok u Makedoniji i BiH ekonomска pitanja ne mogu ni da stignu na dnevni red uslijed straha da se zemlje mogu raspasti.

S druge strane, iz programa Junkerove komisije jasno je da priča o proširenju ne spada u prioritete Unije. Za Njemce to poglavje je sa ulaskom Hrvatske zatvoreno za duži period. No, u vrijeme kad se balkanske privrede urušavaju, i kad međuetničke tenzije vidno rastu, Njemačka ima jasnu svijest da je vrlo opasno ostaviti čitav region bez bilo kakve, a posebno evropske perspektive koja godinama jedina supstituiše razočaranje ovdašnjih ljudi.

Dakle, predstojeća konferencija treba da sagleda realno stanje, da notira prostor gdje su neka poboljšanja moguća i prije svega da održi privid o evropskim perspektivama Balkana, kako bi ovdašnji lideri imali sa čim da se vrate kući.

Čitav događaj treba posmatrati i iz perspektive narašle njemačke uloge u Evropi i ovom dijelu svijeta. Britanci i Amerikanci su poslije 2008. i odradenog priznavanja Kosova, najozbiljnije sopstvene aktive preselili na arapski i bliskoistočni prostor, iz čega je proizašlo „Arapsko proleće“ i sve ono što se nakon toga dešavalо. Njemačka je u međuvremenu dozirano počela da ulazi u taj

vakuum jačajući ovde svoje prisustvo u raznim segmentima. Na Balkanu su ušli u ozbiljno nadmetanje sa dvije druge sile koje pokazuju ambiciju, sa Rusijom i Turskom, a povremeno su čak dozirano počeli da se sukobljavaju i sa Britancima i Amerikancima. Dešavanja oko Sjevernog toka su pokazala da već postoje pitanja na kojima njemačka elita pokazuje spremnost da uđe u spor sa anglo-američkim faktorom. Pobjeda nad Kameronom prilikom izbora Junkerove komisije, maksimalno rezervisan stav oko Ukrajine, odbrana eura i priprema za jaču fiskalnu koordinaciju unutar Unije, pa i skupovi poput ovog u Berlinu pokazuju pretenziju Njemačke da brani svoj interes i preuzima liderstvo tamo gde to realno može.

Gdje smo tu mi? Spoljnu politiku Srbije, kao i sve ostalo, vodi premijer. Bez plana, institucija i ozbiljnih savjetnika. Gro njegove energije usmereno je ka tri zadatka: da uspostavi sistem po ugledu na Đukanovića, gde je najvažnija puna kontrola novca i medija, da održi visoki rejting i napolju nađe novac sa kojim bi sve to mogao da finansira, bez obzira na ubrzano zaduživanje. Tu je spoljna politika kolateralna šteta prethodnih prioriteta i svodi se na improvizaciju, maksimalno obećavanje i iznuđeno davanje velikima svega onoga što ne ugrožava do kraja opstanak na vlasti. Tako smo ponedeljkom najveći Rusi na svijetu, utorkom izražavamo jasan proevropski stav nudeći se Njemačkoj za pouzdanog saveznika, a u srijedu ponavljamo da nemamo važnijeg partnera od Amerike, pa tvrdeći da je Krim ukrajinski otvaramo krivično preispitivanje privatizacije NIS-a.

Njemci su ovakvim Vučićem i dalje zadovoljni. Kako i ne bi bili kad nema toga što im neće odraditi. Uključujući i zanimljivu reviziju istorije kada je onomad rekao da mi u istoriji nismo bili dostojni partneri i saveznici Nemačkoj i njenom narodu. Ne znam da li se to odnosi i na Kajzera, Treći rajh, Kolovo i Genšerovo cepanje Jugoslavije itd.

Autor je saradnik na Institutu za evropske studije, Beograd

Izvor: nedjeljnik NIN

Dosta posla u Poglavlju 9 – Finansijske usluge, koje bi trebalo da bude otvoreno do kraja godine

Nedostaju dobri zakoni i novci

Svetlana Pešić

Najveći izazov za Crnu Goru kada, kako se očekuje, krajem godine otvori pregovore o Poglavlju 9 – Finansijske usluge, biće usvajanje velikog broja novih i izmjena postojećih propisa koji regulišu ovu široku oblast, ali i obezbeđivanje novca. Zakoni o Centralnoj banci Crne Gore, o bankama, o zaštiti depozita, o stečaju i likvidaciji banaka, o hartijama od vrijednosti, o osiguranju, o obaveznom osiguranju u saobraćaju, o računovodstvu i reviziji, o privrednim društvima, o investicionim fondovima, o dobrovoljnim penzionim fondovima, o finansijskom obezbeđenju, o obligacionim odnosima, o stečaju i o upravnom postupku... Dovoljno je samo nabrojati ove zakone, od kojih će većina biti izmijenjena ili zamijenjena novim, da bi se shvatio opseg Poglavlja 9 i uticaj istog na svakodnevni život koji bi građanima i građankama na kraju pregovora sa EU, trebalo da donese širu ponudu bankarskih usluga, kao i osiguravajućih kuća, uređeniji penzioni sistem, sigurniju i efikasniju elektronsku trgovinu...

Pojednostavljeno, Poglavlje 9 se odnosi na usklađenost nacionalnih propisa sa *acquis-em* u oblasti bankarstva, osiguranja, penzijskog osiguranja, tržišta hartija od vrijednosti i investicionih usluga i infrastrukture finansijskih tržišta. Poglavlje 9 tretira i efikasnost sprovođenje propisa od strane nadležnih supervizorskih institucija (Centralna banka Crne Gore, Komisija za hartije od vrijednosti i Agencija za nadzor osiguranja) a posebno njihovu međusobnu saradnju radi očuvanja finansijskog tržišta, te zaštitu potrošača finansijskih usluga.

*Poglavlje 9 se odnosi na usklađenost nacionalnih propisa sa *acquis-em* u oblasti bankarstva, osiguranja, penzijskog osiguranja, tržišta hartija od vrijednosti i investicionih usluga i infrastrukture finansijskih tržišta*

Prema briselskoj terminologiji, Poglavlje 9 čine četiri oblasti: bankarstvo i finansijski konglomerati, osiguranje i penzijsko osiguranje pod pokroviteljstvom poslodavaca, hartije od vrijednosti i investicione usluge i infrastruktura finansijskih tržišta.

U Izveštaju Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2013. godinu konstatuje se da je ostvaren "određeni napredak" u oblasti finansijskih usluga u pogledu usklađivanja zakonodavstva koje se odnosi na bankarstvo sa međunarodnim računovodstvenim standardima, usvajanja podzakonskih akata u oblasti osiguranja i tržišta hartija od vrijednosti, kao i jačanja kapaciteta za nadzor u osiguranju. Dalje EK navodi da je "u cjelini posmatrano, ostvaren umjeren napredak u stepenu usklađenosti" nacionalnog zakonodavstva sa *acquis-om*. Ipak, EK je u maju ove godine zaključila u analitičkom pregledu pravne tekovine (tzv. screening), da je Crna Gora "u dovoljnoj mjeri" pripremljena za otvaranje pristupnih pregovora, bez početnih mjerila.

Pregovarač za Poglavlje 9, koji je i viceguverner Centralne banke za finansijsku stabilnost i platni promet, **Nikola Fabris** kaže za *Evropski puls* da će kroz ovo poglavље Crna Gora u oblasti bankarstva morati da donese čitav niz novih zakonskih propisa. U pitanju su Zakon o bankama, Zakon o dodatnom nadzoru finansijskih konglomerata (za sada crnogorsko zakonodavstvo uopšte ne poznaje termin "konglomerat"), Zakon o izmjenama i dopunama zakona o stečaju i likvidaciji banaka i Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti depozita. Ono što bi, takođe, u narednom periodu

EK je ovog mjeseca, u analitičkom pregledu pravne tekovine (tzv. screening), zaključila da je Crna Gora "u dovoljnoj mjeri" pripremljena za otvaranje pristupnih pregovora, bez početnih mjerila

trebalo definisati jeste pozicija mikrofinansijskih institucija i kreditnih unija, koje ne postoje u zakonodavstvu EU. Što se tiče pitanja depozita, biće potrebno povećati iznos garantovanih depozita koji trenutno iznosi 50 000 eura po jednom deponentu u jednoj banci na 100 000 eura.

Prema riječima predsjednika Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore **Slavena Radunovića**, pokrivenost depozita po Direktivi EU koja definiše garanciju od 100 000 eura po deponentu treba da bude postignuta do datuma pristupanja usvajanjem novog zakona.

Nikola Fabris

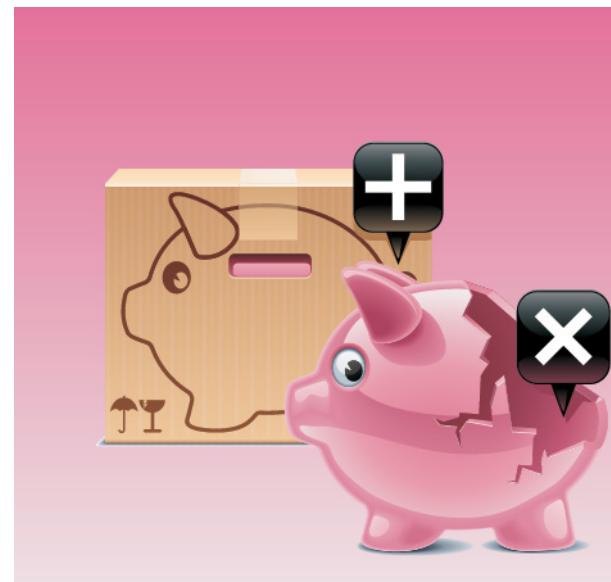
Fabris ne vjeruje da je u ovom trenutku realno da se prije momenta pristupanja EU poveća iznos depozita sa sadašnjih 50 000 na 100 000 eura jer da bi, kako je kazao, prešli na takav sistem osiguranja nije dovoljno da izmijenite propise, već su potrebna i sredstva koje Crna Gora sada nema. On očekuje da će se vremenom, kako se bude punio Fond za zaštitu depozita, ta sredstva postepeno povećavati: *"Ne bi bilo dobro da prosto donešemo zakonski propis da pokrivamo 100 000 eura depozita, a da onda svima bude jasno da to ne može da se ostvari. Mnogo je bitnije da Fond za zaštitu depozita bude jedna kredibilna institucija i da ono što je predviđeno propisima može da ostvari"*. Takođe, Fabris navodi da je sa depozitom od 50 000 eura pokriveno 99% deponenata u Crnoj Gori. Svjetska banka i Međunarodni monetarni fond su upozoravali da je to preveliki iznos i predlagali da isti bude 20 000 do 30 000 eura.

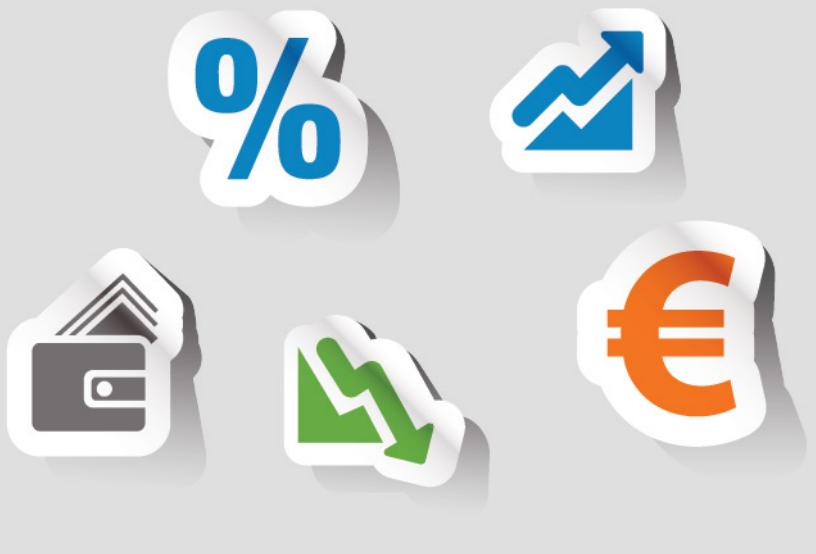
Radunović ukazuje da je na ovom primjeru statistika pokazala svoju varljivost. *"Bez obzira na to što je Crna Gora pokrila 99% deponenata i reklo bi se da treba da bude zadovoljna tim rezultatom, ispunjenje preostalih 1% veliki je zalogaj za Crnu Goru. Taj neuporedivo manji procenat depozita je najvažniji za bankarski sektor"*, dodaje Radunović.

Crna Gora će morati da obezbijedi garantni fond kojim se potrošačima nadoknađuje šteta nastala od neosiguranih ili nepoznatnih vozila.

Jedan od zahtjeva EU je da ne mogu biti zaštićeni depoziti u slučaju sudske odluke da su ostvareni na osnovu kriminalne aktivnosti. Takođe, crnogorsko zakonodavstvo sada nije uskladeno sa evropskim propisima koji se odnose na elektronsko poslovanje, a čiji je jedan od ciljeva da zaštite one koji svakodnevno koriste bankovne kartice.

U oblasti osiguranja i penzionog osiguranja od strane poslodavaca Crna Gora se suočava sa dosta izazova. Kada je riječ o penzionom osiguranju pod pokroviteljstvom poslodavaca, ono podrazumijeva da država nametne poslodavcu obavezu uplaćivanja sredstava u tzv. fond za zapošljene, čime se smanjuje problem neplaćanja obveznih doprinosa. Fabris pojašnjava da će, kada je riječ o osiguranju, za Crnu Goru veliki izazov biti tzv. Direktiva solventnosti II jer zahtijeva izdvajanje značajnog kapitala. Naime, Direktivom solventnosti II uspostavlja se moderan sistem utemeljen na riziku za nadzor društava za osiguranje i reosiguranje. Ta su nova pravila od ključne važnosti za siguran i stabilan sektor osiguranja koji može ponuditi održive proizvode

osiguranja i pomoći realnoj privredi dugoročnim ulaganjima i dodatnom stabilnošću. "Crna Gora će pokušati da ide na postupan prelazak na Direktivu solventnosti II, donošenjem novog Zakona o osiguranju, za koji se очekuje da će biti donijet do kraja 2018. godine. Crna Gora je tražila prelazni period od pet godina za primjenu ove direktive, ali je nakon sugestije ipak skratila taj zahtjev na tri godine."

"Ključni argument za traženje prelaznog perioda bio je taj što je ova direktiva donešena tek 2009. godine i još uvijek se u potpunosti ne primjenjuje ni u svim članicama EU. Cilj je da se završi sa usklađivanjem Direktive solventnosti I, a sa II tek nakon početka njene primjene u EU. U narednom periodu Crna Gora će tražiti tehničku pomoć kako bi primjenila direktive", dodao je Fabris.

U Izvještaju o screening-u konstatovano je i da će izazov za Crnu Goru biti osiguranje motornih vozila. U pitanju su odredbe o jedinstvenoj premiji osiguranja, što znači da premija osiguranja koju bude platio osiguranik iz Crne Gore treba da važi ne samo na teritoriji Crne Gore nego na teritoriji svih članica EU. Prva direktiva je obezbijedena sistemom tzv. zelenog kartona kao osnovni aranžman. Druga direktiva, čija se primjena čini mnogo težom za Crnu Goru, je obezbjeđivanje garantnog fonda kojima se garantuje šteta od neosiguranih i nepoznatnih vozila.

U EU sume koje su regulisane jedinstvenom direktivom iznose i milion po odštetnom zahtjevu ili pet miliona po štetnom događaju. To se odnosi na sve odštetne zahtjeve koji iz te nezgode mogu da proizađu, milion eura za sve štete na licima i milion eura za sve štete na stvarima.

"U Crnoj Gori će ove godine najveća osigurana suma iznositi 600 000 eura, naredne godine 800 000 eura. Kod nas postoji jedna klasifikacija po kategoriji motornih vozila koja ne postoji u EU. U EU je limit jedan, odnosno pet miliona eura, bez obzira na kategoriju vozila. Takođe, mi ćemo morati u Zakonu o obaveznom osiguranju u saobraćaju da ostavimo ovu podjelu na nematerijalne i štete na stvarima, a podjela na kategorije motornih vozila će morati da se briše jer EU ne poznaže ovu vrstu kategorizacije", kaže Ivana Šaranović - Jovićević Iz Agencije za nadzor osiguranja.

U podoblastima tržište hartija od vrijednosti, finansijske usluge i infrastruktura finansijskog tržišta ključni izazov je donošenje Zakona o tržištu kapitala, koje je bilo predviđeno za prošlu godinu, potom pomjereno za prvi kvartal ove godine, a sada je predviđeno Programom rada Vlade za četvrti kvartal 2014. godine.

Generalna direktorka Direktorata za evropske integracije u Ministarstvu pravde, Svetlana Rajković

Probili smo neke rokove iz AP, ali sve obaveze privodimo kraju

I pored određenog broja nerealizovanih mjera iz akcionih planova za poglavља 23 i 24, očigledno je da se po svim pitanjima radilo i da su gotovo sve planirane aktivnosti privедене kraju uprkos probijanju roka, ocijenila je u razgovoru za *Evropski puls* generalna direktorka Direktorata za evropske integracije u Ministarstvu pravde, Svetlana Rajković.

Upitana koji su ključni razlozi zbog kojih se kasni obavezama iz AP za poglavљa 23 i 24, ona je kazala da realizacija mjera u akcionim planovima zavisi od više faktora od kojih su najznačajniji administrativni kapaciteti i finansijski resursi. „U poglavљu 23 izazov sa kojim smo se suočili u 2014 bila je ambiciozna zakonodavna aktivnost čija dinamika je bila uslovljena efikasnošću rada radnih grupa, dostupnošću stranih eksperata i pribavljanjem potrebnih mišljenja na zakone, kako od nadležnih državnih organa tako i komentara i sugestija EK. U poglavљu 24 realizacija jednog dijela mjera zavisila je od finansijskih sredstava iz eksternih izvora kao što su donacije i projekti“, navela je ona.

» Koliko ukupno mjera nije ispunjeno iz AP za poglavљa 23 i 24?

Kao što vam je poznato, Crna Gora je u obavezi da godišnje dostavlja Evropskoj komisiji dva izvještaja o realizaciji mjera iz akcionih planova. Jedan u januaru kao prilog za Pododbor koji obuhvata pitanja iz oblasti Pravde, slobode i bezbjednosti, a drugi u julu kao dodatak Prilogu za Izvještaj o napretku. Osim toga, a u cilju kvalitetnog praćenja realizacije, uveli smo i obavezu kvartalnog izvještavanja za Vladu Crne Gore, i to u aprilu i u oktobru.

Prema statističkim podacima iz posljednjeg pripremljenog izvještaja za poglavje 23, u prvoj polovini 2014. od ukupno prispjele 281 mjere realizovano je ili se u kontinuitetu realizuju 182 mjere odnosno 65 %, djelimično je realizovano 50 mjera ili 18%, a nerealizovanih mjera je 49, odnosno 17%.

Prema podacima iz izvještaja koji je pripremljen za prvi kvartal 2014, dakle period januar – mart 2014, u poglavju 23 je od ukupno dospjelih 245 mjera bilo realizovano ili se u kontinuitetu realizovalo 146

Uslov za privremeni prekid pregovora sa EU ne može biti samo kašnjenje u realizaciji obaveza iz akcionih planova, već neispunjavanje obaveza iz cjelokupne evropske agende koja se prati kroz više pomenutih mehanizama kao što su Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, Izvještaj o napretku, redovne ekspertske misije EK...

mjera odnosno 59%, djelimično je bilo realizovano 40 mjera ili 16%, a nerealizovanih mjera bilo je 59, odnosno 24%.

Što se tiče stepena realizacije mjera u poglavljiju 24, tokom prve polovine 2014, od ukupno prispjelih 125 mjera iz Akcionog plana realizovano je ili se u kontinuitetu realizuje 89 mjera odnosno 71%, djelimično je realizovano 28 mjera, odnosno 22%, a nerealizovanih mjera je 9, odnosno 7%.

Prema podacima iz izvještaja koji je pripremljen za prvi kvartal 2014 (period januar – mart 2014), u poglavlu 24 je od ukupno dospjele 94 mjere bilo realizovano ili se u kontinuitetu realizuju 56 mjera odnosno 60 %, djelimično je bilo realizovano 26 mjera ili 28%, a nerealizovanih mjera bilo je 12, odnosno 13%.

Upoređivanjem podataka iz posljednja dva izvještaja evidentan je napredak u realizaciji, pri čemu treba imati u vidu u da je broj dospjelih mjera za samo jedan kvartal u poglavljju 23 povećan za 41 a u poglavlu 24 za 31 mjeru.

Rok za III izvještajni period je 30. septembar tako da očekujemo promjenu statusa realizacije u oba poglavљa.

» Kako se kašnjenje u evropskim obavezama može odraziti na evropski put Crne Gore? Da li treba strabovati da bi EU mogla blokirati pregovore, npr. sljedeće godine kada Brisel bude obavio prvu procjenu ispunjenosti tih obaveza?

S obzirom da se poštovanje političkih kriterijuma prati tokom cijelog procesa pristupanja, Evropska komisija tokom pregovora izvještava Savjet o ispunjavanju kriterijuma za članstvo, kao i o preuzetim

Svetlana Rajković

obavezama države kandidata po pregovaračkim poglavljima, a takođe i spremi redovne godišnje izveštaje o napretku država u procesu pristupanja. O toku pregovora redovno izyeštava i Evropski parlament. Pored toga, napredak u ispunjavanju obaveza iz pregovaračkog procesa prati se i kroz institucionalnu strukturu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (savjeta, odbora i podobora).

U slučaju da se u državi kandidatu utvrde ozbiljna kršenja vladavine prava i demokratskih principa, zatim kršenje ljudskih prava i sloboda, Savjet, na prijedlog EK, može odlučiti o privremenom prekidu pregovora i uslovima pod kojima bi bili nastavljeni.

Dakle, uslov za privremeni prekid pregovora ne može biti samo kašnjenje u realizaciji obaveza iz akcionih planova, već neispunjavanje obaveza iz cijelokupne evropske agende koja se prati kroz više pomenutih mehanizama kao što su Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, Izještaj o napretku, redovne ekspertske misije EK, itd.

Ipak, imajući u vidu da svaki zastoj u poglavljima 23. i 24 može izazvati zastoj u cijelom pregovaračkom procesu odlučili smo da proširimo sastav strukture za vođenje pregovora i osnujemo Savjet za vladavinu prava sa ulogom da na redovnoj osnovi prati dinamiku i slabosti ispunjavanja obaveza predviđenih ovim akcionim planovima i doprinese povećanju stepena realizacije prioritetnih obaveza iz pregovaračkog procesa. Održali smo konstitutivnu sjednicu i imali priliku da u prisustvu većeg broja ministara razmotrimo sva otvorena pitanja kako bi zaostale obaveze u ovom izještajnom periodu bile što prije realizovane. Tada smo, a i prilikom usvajanja drugog polugodišnjeg izještaja o realizaciji AP za poglavlje 23 i 24 na Vladi pozvali sve rukovodioce ponosaob da na menadžerskom nivou daju snažan podsticaj da se ovim obavezama bavimo na dnevnoj

osnovi, kako bi pokušali sustići kašnjenja iz 2014. i stvorili prepostavke za uspješnu realizaciju svih naših razvojnih politika.

» *Nakon posljednjeg sastanka Savjeta za stabilizaciju i pridruživanje između CG i EU, krajem juna u Luksemburgu, je ocijenjeno da je "prva procjena napretka Crne Gore u implementaciji AP za poglavlja 23 i 24 potvrdila da se brojne aktivnosti sprovode u skladu sa predviđenim rokovima, ali i istakla da neke bitne mјere koje zahtijevaju snažnu političku podršku kasne". Kako komentariše ovu posljednju ocjenu o nedostatku snažne političke volje?*

Evropska komisija, a i sva ostala relevantna tijela EU, ističu da do sada realizovane aktivnosti i postignuti rezultati zaista ohrabruju imajući u vidu obim i veličinu naše administracije. Ali, buduće aktivnosti moraju biti jednako osmišljene i dovoljno snažne kako bi odgovorili još zahtjevnijim zadacima koji proizilaze iz procesa integracije u EU. Sposobnost i profesionalizam svakog pojedinca biće od neprocjenjivog značaja za unaprijeđenje vladavine prava, uspješnu borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i unapređenje temeljnih prava u našoj državi, dakle ispunjavanje obaveza iz evropske agende mora biti prioritet u radu svakog državnog službenika.

Iako državna administracija daje svoj maksimum na ispunjavanju obaveza koje smo sami sebi zadali, ne smijemo zaboraviti da je Vlada samo jedna od grana vlasti koja treba da iznese teret reformi u oblastima Pravosuđa i temeljnih prava kao i Pravde slobode i bezbjednosti, i da nam za uspješno sprovođenje budućih aktivnosti u ovim oblastima treba snažna podrška svih relevantnih društvenih faktora, sudske i zakonodavne vlasti a posebno civilnog društva.

V.Žugić

Sada uloga NVO postaje značajnija

» *Kako ocjenjujete saradnju sa predstvincima NVO sektora u radnim grupama za pripremu pregovora za poglavlja 23 i 24?*

Predstavnici NVO su kao članovi radnih grupa od samog početka bili uključeni u proces i zajedno sa predstvincima državnih organa pripremali materijale za bilateralni skrining i učestvali u pripremi akcionih planova za poglavlja 23 I 24. Danas, njihova uloga postaje mnogo značajnija, jer kao članovi radnih grupa mogu aktivno učestvovati u realizaciji mјera iz akcionih planova i biti spona između državnih organa i ostalih NVO koje nijesu u pregovaračnom sastavu a čija specijalizovana znanja mogu značajno koristiti u daljim reformama.

Akcioni planovi obiluju nizom mјera koje upravo NVO najefikasnije mogu realizovati, poput medijskih kampanja, javnih debata, istraživanja javnog mnjenja.

Zajednički pristup i jedinstvena platforma djelovanja organizacija civilnog društva i državnih organa neophodan su preduslov za efikasnije i efektivnije praćenje pregovora sa EU i održavanje transparentnosti tog procesa.

Za selidbu EP godišnje 114 miliona eura

Na selidbe Evropskog parlamenta između Brisela i Strazbura potroši se 114 miliona eura godišnje. Polemike o mogućnosti da EP ima samo jedno sjedište traju već neko vrijeme a ovi podaci koje je utvrdio Evropski revizorski sud prvi su konkretni o troškovima selidbe. Svakog mjeseca poslanici, prevodioci, službenici - ukupno do 4.000 ljudi putuju 400 kilometara između Brisela i Strazbura. Neki poslanici koji zagovaraju ideju da sjedište EP bude samo u Briselu smatraju da Francuskoj treba dati neku kompenzaciju za Strazbur, dok drugi misle da to nije potrebno. Brisel i Strazbur su sjedišta EP prema Ugovoru EU i to može da promijeni samo Savjet ministara jednoglasnom odlukom.

Evopljani i dalje najviše umiru od srca

Kardiovaskularne bolesti su i dalje glavni uzrok smrti u Evropi i pored značajnih poboljšanja u većem broju zemalja, objavio je časopis *European Heart Journal*. Više od polovine Evropljana godišnje umire od bolesti srca i krvnih sudova. Istraživanje je pokazalo da žene više umiru od kardiovaskularnih bolesti nego muškarci. U zemljama sa visokim prihodima ima poboljšanja, što se pripisuje boljem razumijevanju faktora rizika, načinom života i preventivi, ali i taj napredak treba uzeti s rezervom jer je gojaznost sve izraženiji problem, navode autori studije.

Sve puniji autobusi i trolejbusi

Upotreba javnog gradskog prevoza u zemljama EU je porasla za 8% od 2000. do 2012. godine. Prije dvije godine je obavljeno oko 57 milijardi putovanja gradskim i prigradskim prevozom u EU, što je u prosjeku oko 182 miliona putovanja radnim danom, navodi se u studiji Međunarodne asocijacije javnog prevoza (UITP). U članicama EU se ipak bilježe različiti trendovi i podaci pokazuju da je broj putovanja porastao u 11 zemalja EU i to najviše u Belgiji. Rast je, pokazuje studija, uglavnom vođen dinamikom naseljavanja gradova, navodi ta organizacija. Građani EU najčešće koriste gradske i prigradske autobuse i trolejbuse, čiji je udio 2012. u broju putovanja bio 56%.

Ubuduće samo usisivači od 1.600 W

Potrošači u EU od 1. septembra kupovaće energetski efikasnije usisivače maksimalne snage 1.600 W, čime će uštedjeti novac i dati doprinos smanjenju evropske potrošnje energije. To je predviđeno novim propisima za usisivače koji treba da obezbijede da ti kućni aparati budu kvalitetniji, manje bučni, da ispuštanju manje prašine u vazduh. Trenutno je prosječna snaga usisivača u EU 1.800 W. Kako je navela Evropska komisija, suprotno nekim komentarima u javnosti, broj vata ne pokazuje automatski koliko dobro neki usisivač čisti, već ukazuje na to koliko električne energije koristi motor aparata.

Regionalni prijedlog praktične politike

Participacija mladih – više od fraze?

Miloš Knežević

Analiza različitih istraživanja o participaciji mladih, koja su rađena u EU i u zemljama regiona za potrebe izrade strateških dokumenata za mlađe, ukazuju na nedostatak kulture aktivne participacije mladih u društvenim procesima, ali i na nedostatak pravnih alternativa.

Po podacima iz Nacionalne strategije za mlađe u Srbiji većina mladih sebe vidi kao zainteresovane i sposobne za rješavanja problema, ali samo jedana trećina njih je barem jednom uzela učešće u akciji sa ciljem rješavanja nekog lokalnog problema. U Sloveniji je participacija mladih takođe veoma nerazvijena, a posebno u poređenju sa drugim zemljama članicama EU. Među uzrocima ovakvog stanja su: nedostatak motivacije, odbojnost prema ideološkim obrascima, neinformisanost mladih o mogućnostima učešća u procesima donošenja odluka i sl. Istraživanja iz Makedonije pokazuju da mladi skoro uopšte ne učestvuju u procesima donošenja odluka, kako na lokalnom tako i na nacionalnom nivou. Ni mladi u Crnoj Gori nijesu motivisani da se aktivno uključe u društvene tokove, nijesu adekvatno organizovani i nemaju dovoljno povjerenja u društveno-političke institucije. Iskustva iz Hrvatske su slična - participacija mladih je uglavnom improvizovana.

Da bi participacija mladih bila unaprijeđena, neophodno je osnažiti partnerski odnos lokalnih, nacionalnih, regionalnih i EU nivoa vlasti s mladima i njihovo prepoznavanje kao značajnog partnera u sprovodenju i nadgledanju, odnosno, izveštavanju o politikama koje se tiču mladih. Potrebno je, pri izradi Nacionalnih izveštaja, uključiti mlađe u procjenu napretka u sprovodenju strategija za mlađe, kako bi se dobila objektivna slika zasnovana na podacima koji su prikupljeni direktno od ciljne grupe. Konačno, neophodno je da se uključivanje mladih, pri izradi Nacionalnih omladinskih izveštaja, bazira na principima ko-menadžmenta.

Cilj ovog prijedloga praktične politike jeste da zagovara kod donosioca odluka uključivanje mladih i njihovih organizacija u proces pripreme Nacionalnih izveštaja o mladima u Srbiji, Hrvatskoj, Sloveniji, Makedoniji i Crnoj Gori 2015. godine. Regionalni prijedlog praktične politike: Participacija mladih – više od fraze? je u cijelosti dostupan na <http://media.cgo-cce.org/2014/09/youthparticipation.pdf>

Regionalni prijedlog praktične politike: Participacija mladih – više od fraze? nastao je u okviru istoimenog projekta koji je finansirala Evropska komisija kroz program Youth in Action, a koji je imao za cilj da osnaži kapacitet omladinskih organizacija iz regiona Balkana (Crna Gora, Srbija, Hrvatska, Makedonija, Slovenija) za aktivno učešće u procesu pripreme i praćenju kreiranja Nacionalnih izveštaja o sprovođenju Evropske strategije za mlađe. Projekat sprovodi Zapadnobalkanski institut WEBIN u parterstvu sa Krovnom organizacijom mladih Srbije, Omladinskim savjetom Slovenije, Mrežom mladih Hrvatske, Koalicijom omladinskih organizacija SEGA iz Makedonije i Centrom za građansko obrazovanje (CGO) iz Crne Gore.

Autor je koordinator Omladinske grupe CGO-a

Zapošljavanje u crnogorskim opštinama

Po zasluzi ili partiji?

dr Jovana Marović

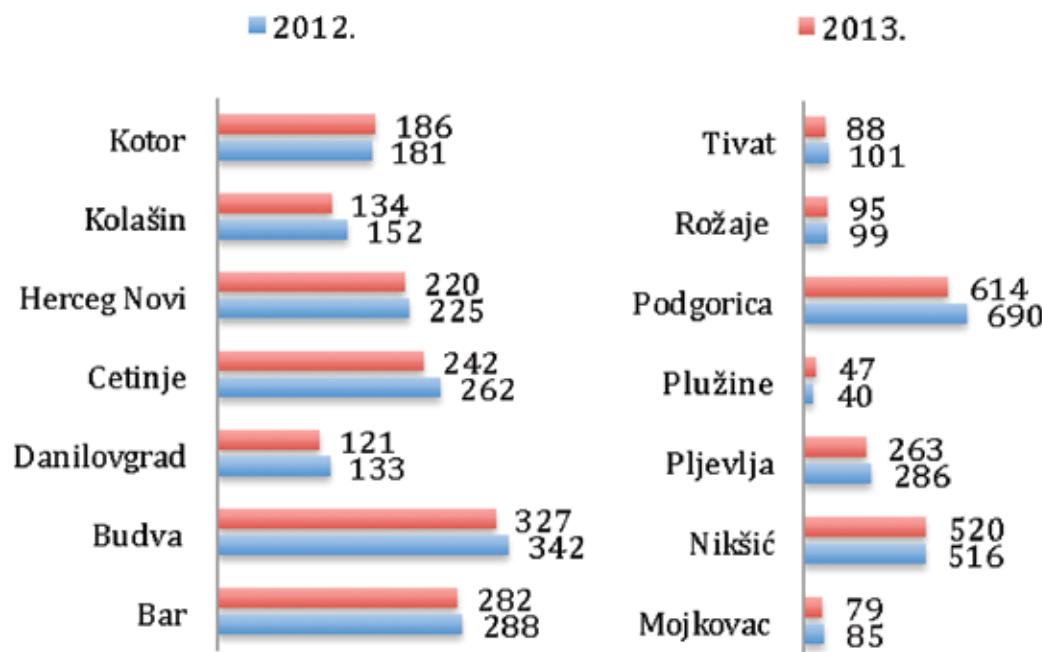
Reforma lokalne samouprave u Crnoj Gori odvija se željenom dinamikom. Problemi nedovoljnog prenošenja nadležnosti na lokalni nivo, kao i prateće fiskalne decentralizacije, koji su prepoznati kao centralni u strateškim okvirima za reformu javne uprave, i dalje su ključni u ovom procesu.

Kada je službenički sistem u pitanju, opštine se (ne)prilagođavaju odredbama Žakona o državnim službenicima namještenicima iz 2011., budući da ni 18 mjeseci nakon početka njegove primjene, još uvijek nijesu ispunjeni formalni preduslovi za njegovo sprovodenje na lokalnom nivou. Nacrt Žakona o izmjenama i dopunama Žakona o lokalnoj samoupravi, iz jula 2013., upućuje na procedure koje uređuju zapošljavanje na državnom nivou, ali ove odredbe nijesu još uvijek usvojene, ne uskladjuju ovu oblast na precizan način, a ne nude ni pojašnjenje što podrazumijeva shodna primjena ovih rješenja. Dodatno, nacrt Strategije za profesionalni razvoj lokalnih službenika i namještenika u Crnoj Gori ukazuje na nemogućnost shodne primjene brojnih rješenja iz Žakona o državnim službenicima i namještenicima na lokalnom nivou.

Većina jedinica lokalne samouprave u Crnoj Gori

Višak zapošljenih utiče na povećanje izdataka koji su u prvom kvartalu 2014. iznosili blizu 70 miliona eura

ima višak zaposlenih, a izuzetak predstavljaju opštine Mojkovac, Plužine i Tivat u kojima je "procijenjeno" da je trenutni broj zapošljenih optimalan. Racionalizacija ne daje značajne rezultate uprkos potrebi za smanjivanjem pritiska na lokalne budžete, odnosno disproportionalnosti između opsega nadležnosti i broja zapošljenih. Višak zapošljenih utiče na povećanje izdataka koji su u prvom kvartalu 2014. iznosili blizu 70 miliona eura. Plan unutrašnje reorganizacije javnog sektora projektuje da će do kraja 2016. u lokalnim samoupravama biti 1024 zapošljenih manje, što bi trebalo da ostvari uštedu i do 10 miliona eura. U prvoj godini primjene Plana reorganizacije javnog sektora izvršena je određena racionalizacija broja zapošljenih u opštinama, ali nijedna opština do sada nije usvojila plan smanjivanja broja zapošljenih, niti izvršila neophodne analize koji je to stručni kadar neophodno zadržati u lokalnoj upravi, pa se postavlja pitanje koji su kriterijumi korišćeni u racionalizaciji.

Pregled promjene broja zapošljenih u lokalnim upravama u 14 opština koje su obuhvaćene projektom (podaci su dobijeni na osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama u martu 2014.).

Pored toga što postoji veliki broj "prekobrojnih" službenika, opštine se suočavaju sa nepovoljnom starosnom strukturom zaposlenih i manjkom visoko stručnog kadra. Nemogućnost realne procjene potrebnog broja i obrazovnog profila zapošljenih ukazuje na sveprisutni problem neadekvatnog planiranja, dok je višak zapošljenih u neposrednoj vezi sa partijskim zapošljavanjem. Javna uprava u Crnoj Gori je i dalje visoko politizovana iako je ova tema u fokusu interesovanja Evropske komisije, a njena depolitizacija preduslov za napredovanje u procesu pregovora.

Nemogućnost utvrđivanja optimalnog broja zapošljenih u opština upućuje na loše kadrovsko planiranje. Unaprijedenju procesa planiranja ne doprinosi ni Plan unutrašnje reorganizacije javnog sektora koji je predvidio sačinjavanje neophodnih analiza o optimalnom broju zapošljenih tek godinu dana nakon usvajanja samog dokumenta koji upravo nudi projekciju racionalizacije.

Opštine nemaju razvijene kapacitete za upravljanje ljudskim resursima u vidu službi koje bi dosljedno primjenjivale rješenja o zapošljavanju i napredovanju iz Zakona o državnim službenicima i namještenicima. Trenutno ljudskim resursima upravljaju sekretarijati za opštu upravu, lokalnu samoupravu ili službe glavnog administratora.

Lokalne samouprave koje su bile predmet ovog istraživanja angažovale su ukupno 90 službenika i namještenika u 2013. na osnovu 64 javna i interna oglasa. Opštine Danilovgrad i Kolašin nijesu oglašavale slobodna radna mjesta, dok Herceg Novi dozvoljava uvid u odluke o zapošljavanju isključivo u prostorijama opštine. Javna preduzeća i ustanove sprovode postupke zapošljavanja mimo kadrovske politike lokalne uprave.

Kadrovske evidencije zapošljenih ne ažuriraju se redovno, niti su uspostavljene u svim lokalnim samoupravama, pa to otežava praćenje njihovog učinka koje bi omogućilo realno ocjenjivanje. Primjena novog sistema ocjenjivanja nailazi na poteškoće u primjeni na lokalnom nivou, pa u 2013. ocjenjivanje nije ni vršeno u Baru, Kotoru, Mojkovcu, Nikšiću, Pljevljima i Šavniku. Na nedovoljnu motivisanost lokalnih službenika i namještenika utiču i niske zarade. U 2012. ukupno 13 lokalnih samouprava (od 21) je imalo nižu prosječnu neto zaradu u odnosu na državni nivo.

Tekst je dio analize "Zapošljavanje u crnogorskim opštinama – po zasluzi ili partiji?" koja je pripremljena u okviru projekta "Korupcija na lokalnom nivou – nulta tolerancija!", koji finansira Evropska unija, uz kofinansiranje Norveške kraljevske ambasade, a sprovodi Centar za građansko obrazovanje (CGO), u saradnji sa Institutom alternativa (IA), NVO Bonum iz Pljevlja i NVO Nada iz Herceg Novog

Poglavlje 20: Preduzetnička i industrijska politika

Vera Šćepanović

Pregovaračko poglavlje o oblastima preduzetništva i industrijske politike predstavlja skup principa, instrumenata i preporuka kojima se evropske države vode u upravljanju privredom kako bi se osigurao rast svake članice, a sprječile potencijalno štetne posljedice po druge pripadnice 27-članog bloka. Posljednja revizija ovih principa je sadržana u dokumentu *Europa 2020*, čiji je cilj podizanje konkurentnosti evropske privrede na međunarodnom nivou, povećanje produktivnosti i razvijanje tržišnih prednosti baziranih na znanju i inovacijama.

Ovakva strategija je rezultat više faktora koji su posljednjih godina natjerali razvijenu Evropu da preispita svoju ekonomsku poziciju. Sa jedne strane, evropske privrede su pod velikim pritiskom konkurenциje iz zemalja u razvoju, i jednostavno nijesu u stanju da se takmiče u onim segmentima proizvodnje koji se oslanjaju na bogatstvo sirovinama i/ili jeftinu radnu snagu. Još jedan razlog su i demografske promjene u Evropi, gdje je populacija znatno starija, ali i mnogo bolje obrazovana, što otvara mogućnosti za konkurentnost u domenu znanja i inovacija. Sa

druge strane, svijest o klimatskim promjenama i čovjekovom negativnom uticaju na okolinu, kao i o tome da je za visok kvalitet života neophodno ulaganje u prirodu i smanjenje zagadenja čine da se politike ekonomskog razvoja u EU sve više zasnivaju na principima održivosti.

Crna Gora dijeli mnoge od navedenih karakteristika evropskih društava. Na primjer u pogledu demografske strukture, a zbog malog unutrašnjeg tržišta i energetske zavisnosti ima još veće probleme sa konkurentnošću u industrijama u kojima se mora takmičiti sa proizvodima iz zemalja u razvoju. Međutim, uprkos samoprolamovanom statusu ekološke države, Crna Gora je uložila vrlo malo u razvoj „zelenih“ industrija, poput obnovljive energije, kao uostalom i u eksploataciju prirodnih potencijala zemlje. Konkurentnost obrazovnog sistema, kao i njegov potencijal da služi kao motor privredi zasnovanoj na inovacijama je pod velikim znakom pitanja, a najveći dio državne pomoći privredi je i dalje koncentrisan na tradicionalne aktivnosti u domenu teške industrije. Zato je za budućnost crnogorske ekonomije neohodno dobro promisliti prioritete razvoja na srednji i duži rok i izraditi detaljne strategije za njihovo ostvarivanje.

Uz gore navedene principe za razvoj privrede, pravna tekovina Evropske unije u ovoj oblasti sadrži i konkretne preporuke, strategije i programe ekonomске saradnje u koje će Crna Gora morati postepeno da se uključuje. Osim preporuka o regulaciji opštег poslovnog okruženja, gdje se ističe uklanjanje administrativnih prepreka i podrška uvođenju informacionih tehnologija na sve nivo poslovanja, najveći dio instrumenata razmatranih u ovom poglavlju spada u dvije oblasti: razvoj malih i srednjih preduzeća, i polje sektorskih politika.

Dosadašnja harmonizacija je veoma neravnomjerna – Crna Gora nema sveobuhvatnu industrijsku strategiju, a osim turizma nema ni

specifične strategije za druge privredne grane. Sa druge strane, reforma opšteg poslovnog okruženja je prilično odmakla, a prema procjeni Evropske komisije najrazvijenija komponenta preduzetničke i industrijske politike je upravo domen malih i srednjih preduzeća (MSP).

Najveći dio harmonizacije u ovoj oblasti je postignut u okviru druge Strategije za mala i srednja preduzeća za period 2007-2010, razradene u saradnji sa Njemačkom organizacijom za tehničku pomoć i saradnju (GTZ) i Evropskom agencijom za rekonstrukciju. Glavni organ za ovu oblast na državnom nivou je Direkcija za mala i srednja preduzeća, a u međuvremenu je osnovano i jedanaest regionalnih biznis centara, čiji je zadatak da na lokalnom nivou pomognu ovim preduzećima u izradi biznis planova, prijavljivanju za povoljne kredite, izradi studija izvodljivosti i slično. MSP su dobile i olakšan pristup finansijama: od 2006. do 2008. ukupna vrijednost kredita sa državnim garancijama za mala i srednja preduzeća je iznosila više od 60 000 000 EUR, zajedno sa još 233 000 000 izdatih od strane mikro-kreditnih institucija. Od 2008. Crna Gora je, takođe, članica Evropske mreže preduzetništva (*European Enterprise Network*), koja pruža malim i srednjim preduzećima pomoć u izlasku na evropsko tržište i povezivanju sa partnerima u inostranstvu.

Kao i u mnogim drugim oblastima, međutim, postoji ogroman raskorak između usvojenog pravno-administrativnog okvira i primjene istog. Evropska komisija cijeni da je dosadašnja politika prema malim i srednjim preduzećima dala dobre rezultate, jer je njihov udio u privredi porastao u posljednjih nekoliko godina (mala i srednja preduzeća čine oko 60% zapošljenosti i bruto domaćeg proizvoda i oko 31% izvoza). Ilustrativno je, međutim, da i sama Komisija mora da se oslanja na ovaj opisni indikator, iz prostog razloga što za ovu oblast još nema detaljnijih analiza. Čitav sistem podrške malim i srednjim preduzećima je prilično netransparentan – na internet stranici Direkcije postoji mnoštvo strategija, ali zato vrlo malo izvještaja o postignutom. Posljednji izvještaj o radu same Direkcije je iz 2005., a

od 2007. nema ni izvještaja o funkcionisanju regionalnih biznis centara. Najbolji primjer je možda inkubator „Inventivnost“ koji je posebno istaknut u odgovorima na Upitnik Evropske komisije kao primjer pozitivne politike u podršci novim preduzećima, ali i novim tehnologijama. „Inventivnost“ je osnovan 2009. kao podrška mladim ljudima zainteresovanim za poslovna rješenja u oblasti softverskog inženjerstva i e-biznisa. Tri godine kasnije, ne postoji nijedan izvještaj o ovom projektu, internet stranica inkubatora ne sadrži nikakve informacije, a nijedna od pet „informacionih“ firmi koje navodno postoje u inkubatoru nema sopstvenu internet stranicu.

Nedostatak ozbiljnijih procjena učinka je donekle i posljedica najvećeg problema crnogorske industrijske i preduzetničke politike – nedostatka sveobuhvatne strategije za razvoj. To znači i da deklarirani razvojni prioriteti ne odgovaraju uvijek rasporedu sredstava, pa se privredna politika često svodi na „gašenje požara“. Tako je uprkos svom isticanju njihove važnosti za konkurentnost i zapošljavanje u Crnoj Gori čitav sektor malih i srednjih preduzeća u 2011. dobio oko 1.37 miliona eura državne pomoći, odnosno skoro 35 puta manje nego KAP i Željezara. Za projekte u okviru „održivih“ ciljeva razvoja: zaštitu životne sredine, obuku zapošljenih i istraživanje i razvoj od 2008. do 2011. nije dodijeljen ni jedan jedini euro.

Detaljan rad na izradi industrijske strategije bi

morao da počne ubrzo, jer je vrlo moguće da će pregovori oko ovog poglavlja potrajati, iako je u nekim oblastima harmonizacija pravnog okvira već poodmakla. Poslovno okruženje je u principu pozitivno ocijenjeno, ali to ne znači da tokom pregovora neće doći do dalje revizije regulatornog okvira: nakon otvaranja istog poglavlja u Hrvatskoj, komisija zadužena za procjenu legislative u ovoj oblasti je preporučila uklanjanje ili pojednostavljinjanje čak 55% pravnih propisa u oblasti privrede. Drugi mogući izvor komplikacija je to što je ovo poglavlje veoma usko povezano sa ostalim poglavljima vezanim za

privredu, poput politike konkurenčije, ribarstva, poljoprivrede, životne sredine, pa i ekonomski i monetarne politike. To komplikuje usklađivanje, jer se neke oblasti preklapaju, a neki od Vladinih navora da poboljša poslovno okruženje čak mogu biti kontraproduktivni na drugim poljima. Na primjer, nedavno drastično smanjenje poreza na dobitak i prihode zapošljenih svakako olakšava preduzetnicima, ali zato smanjuje državne prihode i prebacuje teret na potrošače, kao kada se u cilju smanjenja deficit-a uvode novi porezi na usluge u mobilnoj telefoniji i specijalne akcize na kafu i mineralne vode. Zato, koliko god trajao, proces pregovora u domenu industrijske politike može samo pomoći da se razotkriju takvi problemi i slična *ad hoc* rješenja zamijene dugoročnim planiranjem razvoja crnogorske privrede.

Uprkos svim nedostacima, dosadašnja politika podrške već daje plodove: mala preduzeća imaju mnogo bolji pristup izvorima finansiranja, imaju gdje da potraže savjete o poslovanju, ulaganjima i mogućnostima izlaska na strana tržišta, a novom strategijom su predviđeni i posebni programi za manje zastupljene društvene grupe: žene, mlade, i početnike u biznisu.

Usklađivanje sa evropskim propisima u oblasti preduzetništva i ekonomski politike bi na duži rok trebalo da pomognu crnogorskoj privredi da privede kraju proces restrukturiranja i identifikuje oblasti u kojima postoje stvarne šanse za razvoj konkurentnosti.

U međuvremenu, sam proces pregovora bi mogao poslužiti da se razotkriju nedoslijednosti i neefikasnosti u dosadašnjim politikama, i tako oslobođe resursi za ulaganja u prioritetne oblasti. Najzad, postepenim povećanjem transparentnosti administracije i razvojem instrumenata za pomoći malim i srednjim preduzećima, sve više građana će imati priliku da se otisne u sopstveni biznis.

Da li bi nezavisne Škotska i Katalonija morale da traže prijem u Uniju

EU kao argument protivnika nezavisnosti

Škotska i Katalonija spremaju se da se na jesen izjasne o nezavisnosti, a pravno pitanje njihove veze sa Evropskom unijom u slučaju odvajanja od Velike Britanije odnosno Španije i dalje je nejasno. Jedna grupa stručnjaka smatra da će Škotska i Katalonija u slučaju nezavisnosti morati da traže prijem u EU, a drugi da neće, jer će se ugovori države prethodnice prenijeti na novonastalu. I dok se pravnici spore, pristalice nezavisnosti ubrzano pripremaju referendume. Očekuje se da rješenje pitanja članstva ili ponovnog ulaska u EU pomogne građanima Katalonije i Škotske koji su još neodlučni da se opredijele za ili protiv nezavisnosti.

Želja za nezavisnošću otvorila je brojna pitanja na nivou EU, a mišljenja pravnika za početak su podijeljena oko toga da li će Katalonija i Škotska automatski dobiti status članice EU ako građani na referendumu kažu "da" nezavisnosti ili će morati da prođu kroz proces pristupanja.

Odgovor na to pitanje nije lak, kaže savjetnik u Državnom savjetu za pravosudna i pitanja uprave pri francuskoj vladi **Yves Gounin** i dodaje da, s jedne strane, želja Škotske i Katalonije da budu suverene negirajući prethodne obaveze govori u prilog tome da treba ponovo da pregovaraju o članstvu u EU.

Međutim, postojanje međunarodnih ugovora i zaštita individualnih prava upućuju na potpuni

Mišljenja pravnika za početak su podijeljena oko toga da li će Katalonija i Škotska automatski dobiti status članice EU ako građani na referendumu kažu "da" nezavisnosti ili će morati da prođu kroz proces pristupanja

transfer obaveza sa država - Španije i Velike Britanije na Kataloniju i Škotsku, ocijenio je, kako je prejeo *Euraktiv Francuska, Gunen*.

Bečka konvencija o sukcesiji država u odnosu na međunarodne ugovore od 22. avgusta 1978. nudi neke odgovore. Iako ni Španija ni Britanija nijesu ratifikovale tu konvenciju, njen član 34 pominje se kao odgovor na sporno pitanje. Taj član predviđa da svaki ugovor koji je na snazi u trenutku sukcesije ostaje na snazi u svakoj novoosnovanoj zemlji.

No, situacija je drugačija u UN prema čijoj Povelji zemlja koja se odvojila ne ostaje članica UN. Evropska komisija dijeli stav UN i njen predsjednik **Joze Manuel Barroso** rekao je još prije dvije godine da "ukoliko se dio teritorije neke članice odvoji kako bi postao nezavisna država, za tu teritoriju više ne važe ugovori (o EU)".

Škotska

Škotska nacionalna partija (SNP) za autonomiju se zalaže od 1970. Njen lider **Alex Salmon** i britanski premijer **David Cameron** potpisali su 2012. Edinburški sporazum kojim je predviđeno da se referendum održi 18. septembra 2014. Škotska je bila nezavisna do 1707. kada je na osnovu Akta o ujedinjenju formirala zajednicu sa Engleskom. Parlament Škotske uspostavljen je u sadašnjem obliku 1999. u sklopu procesa decentralizacije u Britaniji i davanja veće autonomije. Tada su, pored škotskog, osnovani nacionalni parlamenti Velsa i Sjeverne Irske. SNP, koji vodi škotsku vladu, tvrdi da glas Škotske mora bolje da se čuje u Evropi i izvan kako bi njeni socijalni, politički i ekonomski interesi bili bolje predstavljeni. Škotski ministri žale se da su pitanja koja su za njih važna za London često po strani. Već je predloženo i pitanje na referendumu - "Da li Škotska treba

Predsjednik EK Joze Manuel Barroso rekao je još prije dvije godine da "ukoliko se dio teritorije neke članice odvoji kako bi postao nezavisna država, za tu teritoriju više ne važe ugovori (o EU)"

da bude nezavisna zemlja?". Nedjelju dana pred Edinburški sporazum istraživanje javnog mnjenja koje je sproveo škotski list *Herald* pokazalo je da je za nezavisnost 28% građana Škotske. Danas je njihov procenat veći ali su nejasnoće i dalje tu. SNP je objavila "bijelu knjigu" koju zamenica škotskog premijera *Nicola Sturgeon* smatra najdetaljnijim do sada dokumentom u korist škotske nezavisnosti. Cilj "bijele knjige" je da pokaže koristi od nezavisnosti i promjene koje će doneti. Škotska je već u velikoj mjeri nezavisna - ima svoj parlament i vladu koja upravlja brojnim sektorima, poput zdravstva, obrazovanja, zaštite prirodne sredine i policije. Odbrana, spoljni poslovi i ekonomска politika i dalje su pod kontrolom Londona.

Porast evroskepticizma

Istraživanje je pokazalo da 64% Škotlandana očekuje da nezavisna Škotska bude ponovo primljena u EU, dok 15% smatra da će biti isključena iz Unije. Takođe, smanjuje se broj građana koji smatraju da Škotska treba da bude dio EU: 50% je reklo da Škotska treba da ostane u Uniji, a 31% da treba da istupi iz Unije što, kako piše *EUobserver*, predstavlja značajan porast evroskepticizma. Jedan od glavnih argumenata bloka protiv nezavisnosti bilo je to da će Škotska morati da podnese zahtev za članstvo u EU i da se suočava sa dugim i neizvjesnim procesom pristupanja. Protivnici nezavisnosti, takođe, navode da će Škotska izgubiti pravo da učestvuje u povraćaju sredstava iz evropskog budžeta što je pravo koje je ostvarila Britanija. *EUobserver* ocjenjuje da će škotska vlada u kojoj dominira Samondova Škotska nacionalistička partija (SNP), ako na referendumu ne bude izglasana nezavisnost, iskoristiti malu razliku u glasovima da traže veću autonomiju.

Katalonija

U Kataloniji živi 15% populacije Španije i ta pokrajina učestvuje u španskoj ekonomiji sa 20%. S obzirom da je španska ekonomija u padu, Katalonci

plaćaju milijarde eura više po osnovu poreza nego što dobijaju iz Madrija. U Kataloniji je javno mnjenje odlučnije za nezavisnost nego u Škotskoj. Jedno istraživanje iz februara 2013. pokazalo je da je 52,3% Katalonaca za odvajanje od Španije pri čemu je 47,4% ispitanika za nezavisnost i ako to znači da više neće biti u EU.

Problem je, međutim, što španski ustav ne dozvoljava raspisivanje referendumu o pitanjima koja imaju veze sa nacionalnim suverenitetom. Prvog čovjeka katalonske vlade **Artura Masa** legalnost referendumu nije mnogo brinula kada je u decembru 2013. šokirao španske vlasti odlučivši zajedno sa većinom u regionalnom parlamentu da se referendum o nezavisnosti održi 9. novembra 2014. Pitanje za Katalonce biće "Da li želite da Katalonija bude država, da ili ne?". Ako odgovor bude pozitivan, ići će se sa pitanjem "Da li želite da zemlja bude nezavisna?" I dok nezavisnost Katalonije posljednjih godina dobija podršku među građanima, zvaničnici misle drugačije. Predsjednik Evropskog savjeta **Herman Van Rompuy** "uvjeren" je da će Španija ostati jedinstvena. Njegovo mišljenje dijeli španski premijer **Mariano Rajoy**. On je 2013. rekao da će Škotska, ako se odluči za nezavisnost, morati da traži prijem u EU.

Izvor: EurActiv.rs

Da li će cijene roaming u regionu biti niže od početka 2015.

Račun bez krčmara

Vijest da su se vlasti Turske, Srbije, Crne Gore, Makedonije i Albanije dogovorile da ukinu naplatu ili sniže cijene rominga obradovala je građane koji putuju između tih zemalja ili imaju potrebu za čestom komunikacijom preko mobilne telefonije. Međutim, pitanje je koliko je realno da do toga dođe početkom 2015. kako je najavljenio jer snižavanje cijena u velikoj mjeri zavisi od operatera mobilne telefonije u tim državama.

Zvaničnici ovih država su ukazali da su cijene na Balkanu znatno veće nego u Evropskoj uniji (EU) i da su dovele do najvećeg broja korisničkih žalbi. Tako korisnici na Balkanu plaćaju i do pet puta više za glasovne usluge, do tri puta više za tekstualne poruke i do 30 puta više za korišćenje mobilnog interneta.

Zato su ove zemlje došle na ideju da uspostave balkansku oblast bez rominga. Prijedlogom sporazuma između ovih država, koji još nije javno objelodanjen, kako prenose mediji u regionu, predviđeno je da roming za tekstualne poruke i korišćenje interneta takođe vremenom budu ukinuti. Dodatno, predviđeno je i da Bosna i Hercegovina i Kosovo postanu dio balkanske zone besplatnog rominga.

Korisnici mobilne telefonije na Balkanu plaćaju i do pet puta više za glasovne usluge, do tri puta više za tekstualne poruke i do 30 puta više za korišćenje mobilnog interneta od korisnika u EU. Zato su ove zemlje došle na ideju da uspostave balkansku oblast bez rominga

Zvaničnici kažu da će zona početi da funkcioniše sljedeće godine, jer je neophodno da zemlje usklade svoje zakone i da se teleoperateri prilagode tim promenama. Najavljenio je da će vlade potpisati sporazum krajem septembra u Crnoj Gori.

„Poslije ovog sporazuma počećemo razgovore sa lokalnim operaterima. Nadamo se da će operateri pronaći ekonomski interes da to primjenjuju. To će doprinijeti razvoju poslovne i bilateralne saradnje, kao i turizma“, rekao je srpski ministar telekomunikacija **Rasim Ljajić**. Plan je da se cijene snižavaju tokom tri godine da bi se svele na nivo koji se primjenjuje u EU. Regulatori Srbije, Makedonije i Crne Gore su prije ovog pokušaja tražili od EU da preporuči evropskim operatorima, koji rade u regionu da cijenu rominga usklade sa ovom u EU, ali je stav Direktorata za elektronske komunikacije bio da to nije moguće.

Evropska komisija je 2007. krenula u borbu protiv prekomjernih računa za telefoniranje u inostranstvu u okviru EU. U prethodne dvije godine uvođena su i ograničenja, svaki put sve niža, za pozive, kratke tekstualne poruke (SMS) i prenos podataka. Ograničenja u EU se uvode kao dio izgradnje jedinstvenog tržišta. Takve poteze je teško sprovesti u zemljama koje nisu na ovaj način povezane jer kompanija, da bi obezbijedila roming za klijente, plaća pristup mrežama operatera u inostranstvu. EU je uvela ograničenja i za ove velikoprodajne cijene usluga.

U EU najnovije sniženje cijena bilo je u julu 2014., i tada je najveće sniženje zabilježeno u

pogledu internet saobraćaja - sa 0,45 na 0,20 euro centi. Građani EU za primanje poziva u inostranstvu, ali unutar EU, plaćaju 0,05 euro centi.

Međutim, operateri u svim državama regiona za sada nijesu željeli da komentarišu inicijativu za snižavanje i postepeno ukidanje rominga ili su saopštili da nijesu zvanično obaviješteni o tome i zatražili da budu uključeni u pronalaženje rješenja. Tako u Telekomu Srbija ukazju da bi potpuno ukidanje rominga moglo da znači i

Veliko pitanje je koliko je realno da do snižavanja cijena rominga dove početkom 2015. kako je najavljenojer to u značajnoj mjeri zavisi od operatera mobilne telefonije

formiranje jedinstvenog telekomunikacionog tržišta za te zemlje, što je vrlo kompleksno pitanje. Sva operateri u medijskim reakcijama ukazuju da već imaju razne pogodnosti za komunikaciju u romingu.

Direktor Republičke agencije za elektronske komunikacije i poštanske usluge (Ratel) u Srbiji **Milan Janković** rekao je da će o sporazumu morati da odlučuju ministri nadležni za telekomunikacije, budući da je za ovakve odluke, koje se praktično nameću operaterima, potreban međudržavni sporazum.

"I u EU je nametnuto operatorima da snižavaju cene", kazao je Janković za *Euraktiv*, dodavši da su svaka od zemalja uključenih u inicijativu ima različito zakonodavstvo, pa treba dobro razmotriti mogućnosti za postizanje takvih dogovora.

V.Z.

Približavanje Turske i Balkana

Sporazum je značajan i za turske građane koji putuju Balkanom i olakšaće njihovu mobilnu komunikaciju, rekao je **Murat Ajdin**, direktor za medije Turske službe za informacione tehnologije i komunikacije.

„Međutim, takođe je važno procijeniti eventualne pravne prepreke i mogući ekonomski uticaj primjene takvog sporazuma i za naše telekomunikacione kompanije i za našu zemlju uopšte“, rekao je Ajdin za *SETimes*.

Turske kompanije za telekomunikacije - Avea, Turksel i Vodafone - do sada su pojedinačno određivale cijenu rominga.

“Ovim sporazumom će se povećati tursko-balkanska integracija podsticanjem saradnje i tehnološkog usklađivanja na putu ka članstvu u EU”, kaže **Orhan Dede** iz istanbulskog tink-tenka BILGESAM. „Balkanske zemlje su u poslednje vrijeme imale značajan broj turskih turista. Sporazum je neizbjegjan rezultat toga i neophodan korak koji slijedi nakon takve vrste kontakta između ljudi“, rekao je Dede za *SETimes*.

Rasvijetliti sudbinu svih nestalih

Udruženje porodica nestalih, kidnapovanih i ubijenih na prostoru Kosova i Metohije "CrveniBožur", u saradnji sa Centrom za građansko obrazovanje (CGO), organizovalo je 30. avgusta 2014. konferenciju za medije povodom obilježavanja Međunarodnog dana nestalih. **Tamara Milaš**, saradnica na programima u Centru za građansko obrazovanje (CGO) i portparolka Koalicije za REKOM za Crnu Goru je naglasila važnost obilježavanja sjećanja na žrtve prisilnog nestanka tokom oružanih sukoba i apelovala na države i društva postjugoslovenskih zemalja da neprestano i posvećeno rade na rasvjetljavanju sudbine svih stradalih tokom ratova devedestih godina. "Sve države u regionu, kao i njihova društva moraju imati moralnu, zakonsku pa i civilizacijsku obavezu prema žrtvama, njihovim porodicama i društvu da rasvjetle sudbine nestalih lica tokom ratova, izvedu pred lice pravde počinitelje svih zločina i njihove nalogodavce, ali i da kontinuirano pružaju podršku onima koji su najviše stradali. Nažalost, i danas, dvije decenije od ratova koji su se dogodili u regionu, mi i dalje govorimo o hiljadama nestalih lica na ovim prostorima, te je, neophodno prvo učiniti sve da podaci o grobnicama i mjestima stradanja na teritoriji svake od zemalja budu pronađeni", ocijenila je Milaš.

Ljubiša Filipović, predsjednik Udruženja porodica nestalih, kidnapovanih i ubijenih na prostoru Kosova i Metohije "CrveniBožur" je istakao da je veoma mali broj izvršilaca zločina izведен pred lice pravde i da je ozbiljan problem nedostatak društvenog dijaloga o prošlosti i odgovornosti "pod izgovorom evropskih integracija". "Političke elite zagovaraju okretanje budućnosti zaborava a porodice još najmanje 12 000 nestalih sa prostora bivše Jugoslavije i dalje tragaju za tajnim grobnicama svojih nestalih", dodao je Filipović. "Inicijativa udruženja je lokalni odgovor "odozdo na gore" na sazrelu društvenu potrebu za suočavanju sa prošlošću. Njen legitimitet potiče iz jakog osjećajnja unutar raznih organizacija civilnog društva širom bivše SFRJ, koje su našle da je njihov zajednički cilj jutrvrđivanje činjenica o žrtvama ratnih zločina i ostalih povreda ljudskih prava", naglasio je Filipović. "Vjerujemo da svaka osoba koja je ubijena ili nasilno odvedena, treba da bude upamćena po imenu i prezimenu, i onome što je bila prije nego što je postala žrtva. Moraju biti sačuvane i činjenice o okolnostima pod kojima su osobe ubijene, kidnapovane ili se i dalje vode kao nestala lica", podvukao je Filipović.

Portparolka Koalicije za REKOM za CrnuGoru je predstavila i spot koji je Koalicija za REKOM uradila povodom obilježavanja Međunarodnog dana nestalih <http://www.zarekom.org/News/Video-clip-Otkriti-tajne-grobnice.cg.html>.

Zaštita LGBT prava u fokusu

Radionica o zaštiti prava LGBT osoba organizovana je u Podgorici 28.i 29. avgusta 2014, uz podršku Evropske komisije kroz TAIEX program, a na prijedlog Ministarstva rada i socijalnog staranja sa ciljem okupljanja predstavnika/ca zdravstvenih i institucija socijalnog staranja radi podizanja nivoa znanja i informisanosti o stanju LGBT prava u Crnoj Gori, upoznavanja sa dobrim praksama iz EU i zemalja regiona. Dodatno, radionica je imala za cilj povezivanje institucija sa predstvincima civilnog društva kako bi inicirali određene zajedničke aktivnosti na polju unaprijeđenja socijalnih i zdravstvenih prava LGBT osoba. Tokom dvodnevne radionice razmatran je širok spektar tema od zakonodavnih i institucionalnih aspekata politika i praksi zaštite LGBT prava, značaja i modela unaprijeđenja opšte društvene klime prihvatanja osoba drugačije seksualne orijentacije kroz obrazovanje i medije, te unaprijeđenja sistema zdravstvene zaštite i drugih socijalnih servisa. Ispred CGO-a na radionici je učestvovao **Petar Đukanović**, koordinator programa za ljudska prava.

CGO i fondacija Friedrich Ebert raspisuju OGLAS za polaznike XXIV generacije

ŠKOLE DEMOKRATIJE

- škole za izučavanje demokratije od teorije do prakse -

Školu čini 5 modula u ukupnom trajanju od četiri mjeseca. Nastava će se izvoditi jednom do dva puta nedjeljno, u trajanju od dva sata. Sve troškove pokriva fondacija Friedrich Ebert i Centar za građansko obrazovanje (CGO), uz obavezu polaznika/ce da pohađa najmanje 80% programa. Nakon završene Škole učesnici dobijaju diplomu i stiču pravo na dalje usavršavanje.

Pravo učešća imaju kandidati/kinje koji žele da doprinesu razvoju demokratije i građanskog društva u Crnoj Gori. Kandidati/kinje su dobrodošli bez obzira na godine, pol, nacionalnost, vjeru ili uvjerenja, uz naznaku da prednost imaju aktivisti/kinje političkih partija, nevladinih organizacija i svi oni koji pokazuju visok stepen društvenog aktivizma.

Program Škole demokratije osmišljen je na način da pruži šire razumijevanje ideje demokratije i načina na koji se ta ideja primjenjuje različitim društvenim sferama.

Voditelj škole je prof. dr Radovan Radonjić, a uz njega sa polaznicima će raditi ugledni domaći i strani predavači.

Zainteresovani kandidati/kinje mogu podnijeti prijavu sa kraćom biografijom (CV) i motivacionim pismom najkasnije do **19. septembra 2014.** na e-mail adresu info@cgo-cce.org uz naznaku "**Za Školu demokratije ili direktno popunjavanjem formulara.** Za sve dodatne informacije pozovite **020/665 112** ili posjetite Centar za građansko obrazovanje, Njegoševa 36, I sprat, 81 000 Podgorica.

U okviru novog obrazovnog programa
„Savremene tendencije u kritičkoj misli“

i kao odgovor na veliko interesovanje
 CGO, po drugi put u Crnoj Gori, predstavlja svjetski poznat

PROGRAM „EDUKACIJOM DO MIRA“
(Peace Education Program - PEP)

Ovaj program čini deset jednočasovnih radionica, koje će se održavati jednom nedjeljno. Osmišljen je od strane Fondacije Prem Ravat, sa namjerom da polaznicima pomogne da otkriju unutrašnje resurse, prepoznaju sopstvenu vrijednost i razviju pozitivne životne vještine, te istraže mogućnost unutrašnjeg mira.

Program će voditi **gđa Caroline Jovićević**, menadžerka programa „Edukacijom do mira“ u Crnoj Gori, a radionice će se održavati u prostorijama CGO-a, svakog četvrtka u 17:30, počevši od 16. oktobra 2014. Program će se odvijati na crnogorskom i engleskom jeziku i besplatan je za sve polaznike.

Kako biste se prijavili, posaljite Vaš CV ili biografiju i motivaciono pismo na info@cgo-cce.org, sa nazivom: *Za program „Edukacijom do mira“*.

Broj polaznika za ovaj kurs je ograničen na 45 osoba. Preporučujemo Vam da se prijavite što ranije za ovaj izuzetno popularni kurs, jer očekujemo da će mesta biti popunjena jako brzo. Zainteresovani koji se prijave nakon što se dostigne brojka od 45 mesta će dobiti obaviještenje sa pozivom da budu učesnici/e sljedećeg PEP-a u februaru 2015. Nastavićemo da primamo prijave do 15. oktobra. Bićete obaviješteni da li ste primljeni u roku od 72 sata od slanja Vaše prijave CGO-u.

Za više informacija o programu „Edukacijom do mira“, posjetite: www.tprf.org/en/programs/peace-education-program i www.porukamira.org.rs/program-edukacijom-do-mira/

Pripremila: A.V

No Hate Speech Seminar

SCI Germany in cooperation with the “SAVA Workinggroup” and the “Media Competence Centre Pankow” is organizing the “No Hate Speech” Seminar which will be held in Berlin from 20-29 October 2014. During this seminar the participants will get to know about the “No Hate Speech” movement, which addresses and contradicts hate speech, racism and discrimination in their online expression. The participants will first discuss the topic theoretically by analysing examples. Then, under the guidance of the media competence centre, they will develop an online platform which enables users to react to hate speech creatively and to connect with other activists of the No Hate Speech movement. After the seminar, it is planned to organize an event in each participating country with the aim of popularizing and promoting the platform. The seminar is open to people interested in the topic coming from Germany and all countries from the Balkan region. All the costs for food, accommodation and travels inside Berlin are covered by the organizers. Participants will need to cover their own travel expenses.

Interested applicants need to fill in the [application form available HERE](#) and submit it to: outgoing@sci-d.de.

The deadline to apply is **1 October 2014**.

For more information please visit the [official call](#).

Izdavač: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

EIC Bilten - Evropski puls - je elektronski časopis koji izlazi uz podršku fondacije Friedrich Ebert od 2005. Zaveden je u Ministarstvu kulture pod rednim brojem 578.

Glavni i odgovorni urednik: Vladan Žugić
 Uređivački kolegijum: dr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević, Svetlana Pešić
 Prevod i lektura: CGO
 Prelom i ilustracije: Dragana Koprivica
 Producija: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Adresa redakcije: Njegoševa 36/I Tel/fax: +382 20 665 112, 665 327 ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org
Evropski puls možete preuzeti na sajtu www.cgo-cce.org ili se pretplatiti za direktnu mjesečnu elektronsku dostavu putem maila ep@cgo-cce.org

